

ABD'den Rusya'ya, AB'den Ortadoğu'ya Enerji Politikaları İrdelendi...

KÜRESEL AKTÖRLERİN ENERJİ POLİTİKALARI

TMMOB Enerji Sempozyumu kapsamında ilk gün "Küresel Aktörlerin Enerji Politikaları" başlıklı oturum ile "Küresel ve Bölgesel Gelişmelerin Enerji Politikalarına Etkileri" başlıklı panel ile ABD'den Rusya'ya, AB'den Ortadoğu'ya enerji politikaları ve enerji alanındaki çıkar çatışmaları ele alındı.

Enerji Sempozyumu'nun ilk gününde açılış programı ve özel oturumun ardından TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi Fatma Berna Vatan'ın yönettiği "Küresel Aktörlerin Enerji Politikaları" Oturumu gerçekleştirildi. İlk sözü "hidrojen ekonomisi" kavramı ve bunun tesisine dair çalışmalarıyla 2000'de ekonomi dalında Nobel Ödülü'ne aday gösterilen Prof. Dr. Nejat Veziroğlu aldı. ABD'nin enerji politikalarını anlatan Veziroğlu, Türkiye'nin hayat seviyesini yükseltmesi için enerji tüketiminin artması gerektiğini ifade etti. ABD'nin planlamalarına göre 2035'te ABD nüfusunun enerji tüketiminin dünyanın yüzde 15'i olacağını, kişi başına enerji tüketimi dünya ortalamasının 3 misli olacağını kaydeden Veziroğlu, "ABD bugüne göre daha az enerji kullanacak, fakat kişi başına gelir daha yüksek olacak. Bunun nedeni daha az enerji ile daha çok gelir sağlanabilecek" dedi. ABD'nin enerji politikalarının temelini halkına en iyi ürünü en ucuz sunmak olduğunu ve Çin'den sonra en ucuz benzine sahip olduğunu, Türkiye'nin ise en pahalı benzini kullandığını söyledi. Türkiye'nin 15-20 yıllık plan yapıp, kendi yakıtını biyoyakıt, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir kaynakları kullanarak üretmesi gerektiğinin altını çizen Prof. Veziroğlu, yenilenebilir enerjiye en çok yatırımı, sırasıyla AB, Çin ve ABD'nin yaptığını kaydetti. Prof. Veziroğlu,

ABD'nin hesaplarına göre 2020'de güneş enerjisinden, kömürden ve nükleerden üretilen kadar ucuz elektrik üretilmiş olacağını belirterek, enerji verimliliği için vergisel önlemler ile kredi teşviklerinden de söz etti. Veziroğlu, ABD'nin nükleerde ise gemi ve uçakla taşınabilecek 300 megavatlık küçük reaktörleri desteklediğini kaydetti.

John Roberts: Enerji Hatlarına Stratejik Bakış Güven Yaratmıştır

Platts Editörü ve Orta Kafkasya Enerji Güvenliği Uzmanı - John Roberts ise "Enerji Politikaları; AB" sunumu yaptı. Roberts, gaz rezervleri ve hatlar konusunda son derece büyük gelişmeler olduğunu belirterek, önemli olanın gaz sahibi ülkelerin bu gazı kime satacakları, kimin daha iyi fiyat vereceği olduğunu söyledi. Roberts, şöyle konuştu:

"Neden Nabucco bu kadar önemli? Diğer 3 projenin farklı bir sözleşme kümesi var. Bunlar Azerbaycan ve Türkiye arasında 25 Ekim'de varılan karardan etkilenecek. Neden Azerbaycan Türkiye'den geçecek bir boru hattını tercih etsin? Bunun cevabı kimseyi memnun etmeyecek. Türkiye'ye onlar güvenmiyorlar. Türkiye bu boru hattını stratejik olarak görüyor. Dağıtım hattı oluşturmak için uğraşmıyor. 'Dünyanın şu kadar petrolü, bu kadar gazı bizim bölgemizden geçiyor' deniliyor. İkisi de önemli kavramlar, ancak siz eğer tedarikçiyse sizin istediğiniz şey ticarettir. Şu anda da Türkiye ticari alanda kendi yeni yasal çerçevesinin ortaya çıkmasıyla beraber düşüşe geçmiş durumda. Bu durumda Azerbaycan'ın başka sorunu var. Biliniyor ki 6 milyar Türkiye'ye satacak.

Prof. Dr. Nejat Veziroğlu

John Roberts

Kalanı Avrupa'ya. Şahdeniz Konsorsiyumu doğrudan ihtiyaçlarına yanıt verecek bir şey geliştiriyor mu, yoksa esnek bir şey mi geliştiriyor? Birtakım gelecekte ortaya çıkacak gelişmeleri, sahaları dikkate alıyor mu?"

"AB'nin ana akımı Avusturya gazından alıyor. Ama şimdi tam bir kuşku içindeyiz. Avrupa'nın gereklilikleri ne olacak? Şeyl gazı ne olacak?" sorularını soran Roberts, Avrupa'da artık düşük talep senaryosunun söz konusu olduğunu, AB'nin giderek artan hacimlerde ithalata devam edeceğini, ama kesin rakamların bilinmediğini söyledi. Bu nedenle Güneydoğu Asya'nın önem taşıdığına; hem Türkiye hem Güneydoğu Asya'nın önemli bir kısmının hızla büyüyen ülkelerden oluştuğuna dikkat çeken Roberts, AB'nin Rusya'ya bağımlılıktan kurtulmak istediğini, Türkiye üzerinden gelen gazın da yüzde 89'unun Rusya'dan alındığını anımsattı.

Evrım Eken: Rusya'nın Enerji Süper Gücü Olma Hayali

St. Petersburg Devlet Üniversitesi'nden Evrim Eken'in "Küresel Enerji Arenasında Rusya: Aktöre Özel Bir Analiz" başlıklı sunumu oldukça ilgi çekti. Eken, sunumunda Rusya'nın ülke içinde enerji alanında yaşadığı sıkıntıları ortaya koyarken, Rusya'nın süper enerji gücü olduğu iddiasını "sadece politik bir retorik" olarak nitelendirdi. Bazı önlemler alınması durumunda bu hedefin gerçekleştirilebileceği, ancak bu hedeflerin çok iddialı olduğunu kaydeden Eken, "Rusya, en büyük gaz kaynaklarına sahip olmanın enerji süper gücü olmasına yeteceğini düşünüyor. Kaynağın olması süper güç olmayı sağlamıyor. O zaman Suudi Arabistan'a ne diyeceğiz?" dedi.

Ekonomisinin yüzde 33'ü enerjiye bağlı olan Rusya'nın ekonomi kollarının çeşitlendirilmesini ve bir geçiş dönemi öngördüğünü, fakat bu geçiş dönemi için de kaynağa ihtiyacı olduğunu anlatan Evrim Eken, Rusya'da konutlar hariç sanayiye uygulanan gaz fiyatlarının serbestleştirilmesinin tartışıldığını, bu durumun bazı işletmelerin iflasına neden olacağını kaydetti. Eken, Rusya'nın ürettiği kadar tüketen bir ülke olduğunu, depolama için de ciddi yatırım-

lara ihtiyacı bulunduğunu, petrol sektörünün de yatırım ihtiyacı olduğunu, 2030 yılında 635 milyar dolar maksimum yatırıma ulaşılacağını öngördüğünü anlattı.

Rusya'da nükleer enerjinin payının artırılmasının, çevre dostu santrallarda üretim artışı, ama termik santrallarda düşüş öngörüldüğünü kaydeden Eken, 2030 yılına kadar enerjide 2 trilyon 765 milyar dolardan daha fazla yatırımın planlandığını söyledi. Doğalgazda ülkede tekel olduğunu, ancak elektriğin özelleştirildiğini, elektrik üretiminin de doğalgaza dayalı olmasının sorunlar çıkarabileceğini ifade eden Eken, Rusya'nın ürettiği gazın 3'te 1'ini ihraç ettiğini, ancak gelirlerinin 3'te 2'den fazlasını gazdan sağladığını kaydetti. Eken, "Fiyatlar serbest bırakıldığında Gazprom kaybettiği müşterileri geri çevirebilecek mi? Ayrıca kayaç gazı da olduğunda içeride ciddi sorunlar çıkabilir" diye konuştu.

Evrım Eken, Rusya'daki tarihsel süreci anlatırken, Putin'in oligarklara karşı mücadele ettiğini, ancak kendisinin de kendi oligarklarını yarattığını, şimdi Rusya'nın seçim sürecinde olduğunu, 2008'de yapılan anayasal düzenlemeler ile Putin'in aralıksız 2024'e kadar Rusya'nın başında olmasının teknik olarak mümkün olduğunu anlattı. "Gazprom iç politikada finansman aracı, etkin bir aktör" diyen Eken, Ukrayna örneğini vererek, Gazprom'un sadece Rusya'da değil, çevre ülkelerde de kendi çıkarına olacak hükümetleri seçtirme konusunda finansman aracı olduğuna dikkat çekti. "Gazprom'un problemleri var. ama yok olmak için de çok büyük" diyen Eken, gazda hem üretim hem de taşıma sıkıntıları olduğunu, IMF'nin talebi karşısında Putin'in Gazprom'u böldürmeyeceği konusunda net açıklama yaptığını, dolayısıyla bölünme beklemediğini ifade etti. Rusya'nın yatırım konusunda sorunları olacağını, yabancı yatırımları serbest bırakırsa bu kez de başka ülkelerin enerji kaynakları üzerinde etkinliklerini artırma riski bulunduğunu ifade ederek, "Rusya, şimdilik rakip kaynakların kendi hedefindeki ihraç pazarlara ulaşmasını istemiyor. Hem Asya Pasifik'te yayılmak ve Orta Asya'daki etkin verliğini sürdürmeye devam etmek istiyor, hem de bunun için gerekli yabancı yatırımların gelişini sınırlandırıyor. İkisini birden başarabilecek mi?" diye konuştu.

Uluğbay: Enerji Paylaşım Sürecinde Söylemler Aynı

İlk günün son etkinliği "Küresel ve Bölgesel Gelişmelerin Enerji Politikalarına Etkileri" başlıklı Prof. Dr. Mustafa Ergün tarafından yönetilen panel oldu. Panelde ilk konuşmacı olan Eski Başbakan Yardımcısı ve Bakan Hikmet Uluğbay, konuşmasında petrol rezervleriyle ilgili artış ve kuşkulara dikkat çekerek, "Bu tür rezervlerin şişirildiği bilgisi doğru ise üretimlerde ani düşüşler olursa dünya piyasalarının ciddi şekilde etkilenmesi söz konusu" dedi. Tarihsel gelişime bakıldığında petrol tüketimi artan yerlerde refahın da arttığını, ancak üretim gibi tüketimin de dünya içerisinde dengesiz olduğunu anlatan Uluğbay, enerji kaynakları ve kullanımına ilişkin değerlendirme ve öngörülerini şöyle özetledi:

Evrım Eken

“Kömür tüketen ülkeler dezavantajlı konuma düşecek, iklim değişikliği açısından. Bunlar ister istemez doğal gaz ve petrole doğru gidecekler. Fukuşima'dan sonra nükleer de düştü. Bu doğalgaz ve petrole yönelecek artışı göstermektedir. Çünkü yenilenebilir ile bir anda bu aradaki farkı kapatmanız mümkün değildir.”

Hikmet Uluğbay, Henry Kissenger'in "Petrolü denetlerseniz devletleri, gıdayı denetlerseniz halkları denetlersiniz" sözlerini anımsatırken, geçmişte petrol paylaşımına ilişkin devlet yöneticilerinin dedikleri ile bugün yaşanan paylaşım sürecindeki söylemlerin farklılık içermediğini ortaya koydu.

İsrail-Filistin Çatışmasının Ardındaki Gerçek: Su

“İşgal Edilmiş Filistin Toprakları ve Vaat Edilen Filistin Devletindeki İsrail Tedbirleri” başlıklı bildirisini sunan Filistin Su Islahı Enstitüsü Genel Müdürü Saleh Rabi ise Uluğbay'ın bildirisine “Eğer suyu kontrol ederseniz devleti ve halkı hep birlikte kontrol edersiniz” eklemesini yaparak konuşmasına başladı. “İsrail'in yaptığı da bu” diyen Rabi, tarihsel olarak Filistin'in yaşadıklarını özetlerken, su kaynakları üzerinden yaşanan kavgayı ortaya koydu. Rabi, İsrail'in ülke su kaynaklarının yüzde 66'sına ilk olarak el koyduğunu, Golan tepelerinin su yüzünden işgal edildiğini, denize akması gereken suların çöle gömüldüğünü, ölü denizin yok olmakta olduğunu, 50 yıl içerisinde bu denizin yok olacağını anlattı. Saleh Rabi, Batı Şeria ve Gazze'nin işgalinin ardından ilk emir olarak bütün su kaynaklarının İsrail komutasına geçtiğini ve su kaynaklarının vanasını İsrail'in ele geçirdiğini ve Filistinlilerin küçük bir kuyu açmalarına dahi izin verilmediğini aktardı. Filistin Kurtuluş Örgütü ile 1994 yılında imzalanan anlaşmanın ardından Ortak Su Komitesi kurulduğunu, bir yeraltı kuyusu açılmasının 9-10 yıl boyunca bu komitede tartışıldığını, İsrail'in bu komitede veto hakkı varken, Filistin'in olmadığını kaydetti. Rabi, “Sonuç olarak insanlar susuz. Her Filistin'in 30-40 metre küp hakkı varken, İsrail'in bunun 10 katı hakkı var. Bunun çocuklar üzerinde olumsuz etkileri var” derken, bu durumun uluslararası hukuka aykırı olduğunu ortaya

koydu. Rabi, “Gelecekteki seçenekler açık: İşbirliğine ihtiyacımız var. Seçeneklerden biri, Türkiye'den su ithal etmek. Türkiye'nin böylesi bir şansı var. Atık su, arıtma tesisleri hepsi için işbirliğine ihtiyacımız var” dedi.

Ortadoğu'da Siyasal Açmazın Bir Ayağı Enerji

Okan Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tolga Yarman ise “Dünya Betonarme Yalanlarla Yönetiliyor: Gerçek Şu ki, Enerjinin Olduğu Yerde, Siyaset, Hatta Kirlî Siyaset, Hatta Hatta Kanlı Siyaset Vardır” başlıklı bildirisini sundu. Ortadoğu'daki siyasal çatışmalara değindiği konuşmasının bazı ifadeleri salonda tepkiye neden oldu.

Yarman'ın ardından Gazeteci-Yazar Faik Bulut, “Kafkasya ve Ortadoğu'da Enerji ve Su Savaşları” başlıklı sunumunu gerçekleştirdi. Arapça, Kürtçe ve Türkçe selamlayarak konuşmasına başlayan Faik Bulut, dünyada enerji çatışmalarının temelinde yattığını düşündüğü “güçsüz olanların canı çıksın” anlayışını eleştiren bir konuşma yaptı. Bulut, Çarlık Rusyası'ndan itibaren petrol konusunda yaşanan gelişmeleri tarihsel olarak anlatırken, İran'daki ve Osmanlı'daki gelişmeleri anlatırken, bölgedeki çatışmaların arkasında petrol ve enerjinin görüldüğünü, ancak bunun tek neden olmadığını, fakat farkında olunması gerektiğini vurguladı. Osmanlı İmparatorluğu döneminde sadece Bağdat Demiryolu için çatışma yaşanmadığını, petrol yatakları için kavganın da sürdüğünü ifade etti. 1930'lara gelindiğinde bölgede İngiliz ve ABD şirketlerinin petrol imtiyazlarını büyük ölçüde eline geçirdiklerini kaydeden Bulut, Suudi Amerikan ortaklığı olan Aramco Şirketi'nin bölgedeki jeopolitik ve jeoideolojik oyunların arkasındaki en önemli güç olduğunu ve Yeşil Kuşak projesini desteklediğini belirtirken, “Bugünkü İslamcılar, genelde politik İslamcı dediğimiz kesim Aramco'nun bir bakıma bize bıraktıkları mirastır bu kesimler. Sovyetler Birliği'ni komünist rejimi alt alta Müslüman ülkelerle kuşatma amacıyla Türkiye'de Komünizm ile mücadele dernekleri kurulmuştur. Bu derneklerin fahri üyelerinden birisi Cemal Gürsel'dir. Ama birisi de bugün Amerika'da yaşayan bir cemaatin başıdır” diye konuştu. ◀

Hikmet Uluğbay

Faik Bulut

Saleh Rabi